

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय का.मु. प्रधान न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
फैसला

०७०-८१-०७८४

मुद्दा: निषेधाज्ञा ।

बाँके जिल्ला नौवस्ता गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने रामगोपाल थारु.....१ पुनरावेदक
निवेदक

विरुद्ध

बाँके जिल्ला नेपालगञ्ज नगरपालिका वडा नं. १६ बस्ने निरुदेवी मेचे.....१ प्रत्यर्थी
ऐ.ऐ. बस्ने जिवनकुमार मेचे.....१ विपक्षी

पुनरावेदन अदालतमा फैसला गर्ने:- माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना
माननीय न्यायाधीश श्री किशोर सिलवाल
पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्ज

पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६९।११।२३ को फैसला उपर
निवेदकको तर्फबाट न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम यस अदालतमा पेश
हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ:-

बाँके जिल्ला नेपालगञ्ज नगरपालिका वडा नं. १ख कि.नं. २९४ को ०-०-६^{१/२}
जग्गा मिति २०५८।८।२८ गते अंशवण्डाबाट प्राप्त गरी मेरो नाममा दर्ता कायम रहेको
जग्गा हो। विपक्षीहरू मेरो जग्गाका उत्तरतर्फका सधियार हुन। यतिकैमा निरुदेवी मेचेले
मिति २०६५।१२।३० गते तारवार लगाई वण्डा खिचोला गरेको हुँदा मैले बाँके जिल्ला
अदालतमा जग्गा खिचोला मुद्दा दायर गरेकोमा सो मुद्दामा मिति २०६७।८।२८ गते वादी
दावी बमोजिम खिचोला गरेको ठहर गरी वादीले चलन चलाई पाउने गरी फैसला भएको

थियो। सो फैसला पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जबाट बदर हुने ठहर्‍याई फैसला भएउपर मैले सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्ने म्याद रहेको छ।

जग्गा खिचोला मुद्दा अन्तिम नहुँदै विपक्षीहरूले उक्त जग्गामा घर बनाउने प्रयोजनको लागि विपक्षीहरूको निर्देशनमा नाम नचिनेका कामदारको सहयोगमा रूखहरू काटी घर बनाउन जग खनी घर बनाउने तयारी गरेको देखेपछि तत्काल रूख नकाटनु, नकटाउनु र कुनै किसिमको निर्माण कार्य नगर्नु नगराउनु भनी अनुरोध गरेकोमा विपक्षीहरूले मुद्दा जिति सकेका छौं। हामी निर्माण कार्य रोक्दैनौं भनी जवाफ दिएकोले सो जग्गामा विपक्षीहरूले घर बनाएमा मेरो नागरिक अधिकार ऐन, २०१२ प्रदत्त अधिकारमा आघात पुगी मुद्दा चल्दा चल्दैको अवस्थामा अपुरणीय क्षति हुने हुँदा अन्तरिम आदेश सहितको निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले पुनरावेदकले पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जमा पेश गरेको निवेदन।

यसमा विपक्षीहरूबाट १५ दिनभित्र लिखित जवाफ मगाउनु। निवेदकले अन्तरिम आदेश माग गरेतर्फ विचार गर्दा विपक्षीहरूलाई पनि रोहवरमा राखी छलफल गर्न उपयुक्त देखिँदा छलफलका लागि मिति २०६९।८।२६ गतेको पेशी तोकिएको विपक्षीहरूलाई सूचना दिनु भन्ने व्यहोराले मिति २०६९।८।२० मा भएको आदेश अनुसार उक्त दिन निवेदकको निवेदनमा उल्लेख भएको जग्गा खिचोला मुद्दामा भएको फैसलाको नक्कलबाट विवादित जग्गामा भोग चलन र दर्ता समेतमा विवाद रहेको भन्ने देखिँदा तत्काल अन्तरिम आदेश जारी गरी रहन परेन भन्ने व्यहोराको पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६९।८।२६ को आदेश।

कि.नं. २९४ को जग्गामा घर बनाउन लागेको भन्ने निवेदन व्यहोरा भएतापनि सो जग्गामा हामीले घर बनाउने कार्य पहिले पनि गरेका थिएनौं। र हालपनि बनाएका छैनौं। कि.नं. १६७ र १९७ को आफ्नै जग्गामा चारैतर्फ कलेष्टिक आप समेतका रूखहरू लगाएका छौं। सोही जग्गामा २०५० सालमा घर निर्माण गरी बसोबास छ। जग्गा खिचोला मुद्दामा निवेदकले पुनरावेदन गर्ने म्याद बाँकी रहेको जिकिर गरेपनि उक्त मुद्दामा

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ग) को अवस्था नहुँदा पुनरावेदन लाग्ने अवस्था समेत नहुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले प्रत्यर्थीहरूले पेश गरेको लिखित जवाफ ।

निवेदक र विपक्षीबीच जग्गा खिचोला विषयलाई लिएर प्रस्तुत विवादको उठान भएको देखिन्छ । यी निवेदक र विपक्षी नै पक्ष विपक्ष भएको जग्गा खिचोला मुद्दा तहतहुँदै जिल्ला र पुनरावेदन अदालतबाट फैसला भैसकेको र सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्ने तयारी गरिरहेको भन्ने निवेदकको निवेदनमा खुलाएको देखिन्छ । लिखित जवाफमा विगोको आधारमा सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लाग्न नसक्ने भन्ने विपक्षीको जिकिर रहेको देखिएतापनि उक्त विषयको पुनरावेदन यसै अदालत मार्फत सर्वोच्च अदालतमा दायर भएको निस्सा मिसिल संलग्न रहेको देखिँदा विवादित जग्गाको सम्बन्धमा एक पटक पुनरावेदन तहबाट बोली सकेपछि सो उपर माथिल्लो अदालतमा पुनरावेदन परिसकेको अवस्था देखिन्छ । यसरी प्रस्तुत मुद्दामा एकै व्यक्ति उही जग्गाको विषयमा उही पक्षको विरुद्ध दुई तहको अदालतमा निवेदक एवं पुनरावेदकको हैसियतमा प्रस्तुत भएको अवस्थामा जो जे गर्नु पर्ने हो माथिल्लो अदालतबाट हुने नै हुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६९।११।२३ को फैसला ।

उक्त फैसला मिलेको छैन । यसै जग्गाको विषयमा मैले दायर गरेको जग्गा खिचोला मुद्दामा बाँके जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।८।२८ मा वादी दावी पुग्ने ठहरी फैसला भएको छ । सो फैसला उपर प्रत्यर्थीले गरेको पुनरावेदनमा सो फैसला उल्टी भएको भएतापनि मैले सो उपर सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गरेको छु । सो कुरालाई पुनरावेदन अदालतको फैसलाले पनि स्वीकार गरेको छ । फैसलाले पुनरावेदन गरेको स्वीकार गरेपछि सो मुद्दाको अन्तिम टुंगो नलाग्दासम्म निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुनुपर्नेमा खारेज गरेको फैसला बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले निवेदकले यस अदालतमा पेश गरेको पुनरावेदन पत्र ।

नियमबोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत पुनरावेदनको मिसिल संलग्न कागजातहरू अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६९।११।२३ को फैसला मिलेक छ, छैन? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पुनरावेदकले बाँके जिल्ला नेपालगञ्ज नगरपालिका वडा नं. १ख कि.नं. २९४ को ०-०-६^{१/२} जग्गा मेरो एकलौटी हक भोगको हो। सो जग्गाको विषयमा मेरो सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा परी कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेकोले सो जग्गामा प्रत्यर्थीहरूले तत्काल घर निर्माण गर्न जग्गामा भएका रूखहरू काटने र जग खन्ने समेतका कार्यहरू गरेकाले रूखहरू नकाट्न समेत अनुरोध गर्दा पनि अटेर गरी प्रत्यर्थीहरूले उक्त जग्गामा घर निर्माण गरेमा मेरो नागरिक अधिकार ऐन, २०१२ को दफा ६ (४)(५)(६)(७) र ९ द्वारा प्रदत्त हकमा आघात पर्ने हुँदा सर्वोच्च अदालतमा विचाराधीन जग्गा खिचोला मुद्दा एवं प्रस्तुत निषेधाज्ञाको निवेदन अन्तिम नभएसम्म मेरो नाममा दर्ता रहेको जग्गामा भएका रूख विरूवा नकाट्नु नकटाउनु र निर्माण कार्य नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरी पाउन दायर भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जले निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई गरेको फैसला उपर निवेदकले चित्त नबुझ्दा यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको देखिन्छ।

वस्तुतः निर्विवाद हक भोगको सम्पत्तिमा कानूनद्वारा प्रत्याभूत भएको हक अधिकारमा विपक्षीबाट आघात हुने पक्का आशंका भएको अवस्थामा निषेधाज्ञाको उपचार माग गर्न सकिने हो। नागरिक अधिकार ऐन, २०१२ को दफा ६ को खण्ड (६) ले प्रचलित नेपाल कानूनको अधिनमा रही सबै नागरिकलाई सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग गर्ने, बेचबिखन गर्ने समेतका अधिकारहरू प्रत्याभूत गरेको नै छ। यस प्रकार उक्त ऐन जनतालाई नागरिक अधिकार प्रदान गर्न जारी भएको तथ्यमा विवाद छैन। सो ऐनद्वारा प्रत्याभूत नागरिक हकमा आघात पुग्ने र अपुरणीय क्षति हुने सो कुरा व्यक्त गर्नेले सर्वप्रथम आफ्नो हकलाई सारभूत र आधारभूत रूपमा स्थापित गर्न सक्नु पर्दछ। सारभूत र आधारभूत रूपमा आफ्नो

हक स्थापित भएको अवस्थामा सो ऐनको दफा १७(२) बमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुन्छ र विवादित कार्य रोक्न सकिन्छ।

प्रस्तुत विवादमा पुनरावेदकले कि.नं. २९४ को जग्गा अंशवण्डाबाट प्राप्त भई मेरो निर्विवाद हक भोग तिरो भएको जग्गा हो। सो जग्गामा प्रत्यर्थीहरूले घर बनाउन जग समेत खनेको हुँदा निषेधाज्ञाको आदेशले निषेध गरी पाउन माग गरेको भएतापनि प्रत्यर्थीहरूको लिखित जवाफबाट सो विवादित जग्गामा पुनरावेदकको निर्विवाद हक भएको भन्ने तथ्य देखिएको छैन। यी पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी निरुदेवी मेचे प्रतिवादी भई बाँके जिल्ला अदालतमा सोही कि.नं. २९४ को जग्गा विषयमा जग्गा खिचोला मुद्दा चलेको देखिन्छ। उक्त मुद्दामा ०-०-६^{१/२} जग्गा मध्ये ०-०-३ धुर जग्गा प्रत्यर्थीहरूले खिचोला गरेको ठहरी मिति २०६७।८।२८ मा फैसला भएको देखिएतापनि उक्त फैसला पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जबाट उल्टी भई सो उपर यिनै पुनरावेदकको यस अदालतमा पुनरावेदन परी मुद्दा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको भन्ने कुरा पुनरावेदन लेखबाट देखिँदा सो मुद्दामा यस अदालतबाट हुने फैसला बमोजिम हुने नै हुँदा विवादित जग्गामा पुनरावेदकको एकलौटी हक भोग रहेको देखिएन। निर्विवाद हक भोगको अभावमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी नहुने समेतका आधार र कारणबाट पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जबाट मिति २०६९।११।२३ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

का.मु. प्रधान न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- भीमबहादुर निरौला

कम्प्युटर :- गिता घिमिरे (गिरी)

ईति सम्बत २०७१ साल फाल्गुण महिना ११ गते रोज २ शुभम्-----